Державна податкова служба України
Головне управління ДПС
у Тернопільській області

Неустойка, штрафи і пеня: що входить до доходу ФОП, а що – ні

Державна податкова служба України
Головне управління ДПС
у Тернопільській області

Одним зі способів захисту цивільних прав є відшкодування майнової та моральної (немайнової) шкоди відповідно до ст. 16 Цивільного кодексу України (ЦКУ).
При цьому ст. 549 ЦКУ визначає, що неустойка (штраф, пеня) – це грошова сума або інше майно, яке боржник сплачує кредитору при порушенні своїх зобов'язань.
Згідно з п. 177.2 ст. 177 Податкового кодексу України (ПКУ), об'єктом оподаткування фізичної особи – підприємця на загальній системі є чистий оподатковуваний дохід – різниця між отриманим доходом та документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю. До підприємницького доходу включається виручка, отримана у грошовій або натуральній формі. Водночас ПКУ визначає окремі доходи, які не належать до підприємницького доходу.
Суми неустойки (штрафів, пені), а також відшкодування матеріальної чи моральної шкоди, у тому числі за рішенням суду, отримані фізичною особою – підприємцем у зв'язку з невиконанням договорів, пов'язаних із підприємницькою діяльністю, не включаються до доходу ФОП на загальній системі оподаткування.
Разом з тим такі виплати є доходом фізичної особи та оподатковуються відповідно до розділу IV ПКУ. Зокрема, згідно з п.п. 164.2.14 п. 164.2 ст. 164 ПКУ до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу включаються суми неустойки (штрафів, пені), а також відшкодування матеріальної або моральної шкоди. Крім того, до оподатковуваного доходу можуть включатися суми відшкодування витрат або втрат платника податку як додаткове благо, а також інші доходи, якщо вони не належать до переліку, визначеного ст. 165 ПКУ.
Такі доходи оподатковуються податком на доходи фізичних осіб за ставкою 18 відс. та військовим збором за ставкою 5 відс., якщо інше не передбачено ПКУ. Нарахування, утримання та сплата ПДФО і військового збору здійснюються у порядку, визначеному ст. 168 ПКУ та підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ. Якщо виплату здійснює податковий агент, саме він зобов'язаний утримати та перерахувати до бюджету ПДФО і військовий збір.

Державна податкова служба України
Головне управління ДПС
у Тернопільській області

Отже, суми неустойки (штрафів, пені), а також відшкодування матеріальної чи моральної шкоди, отримані фізичною особою – підприємцем на загальній системі оподаткування, не є підприємницьким доходом. Водночас вони підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб та військовим збором за загальними правилами, встановленими ПКУ.

Субсайт ГУ ДПС у Тернопільській області: https://tr.tax.gov.ua
Фейсбук: https://www.facebook.com/tax.ternopil/
Гарячі лінії: https://tr.tax.gov.ua/anonsi-ark/30680.html
Офіс податкових консультантів: м. Тернопіль, вул. Білецька, 1
Комунікаційна податкова платформа: tr.ikc@tax.gov.ua

Підготовлено до друку
ГУ ДПС у Тернопільській області
серпень – 2026, наклад 50 прим.